

**СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ****SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION OF NATIONAL SECURITY**

**Манжула А.А., д.ю.н., професор,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності**

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

**Гриценко В.Г., д.ю.н., професор, заслужений юрист України,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності**

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

У статті досліджено суб'єктів адміністративно-правового забезпечення. Наголошено, що основними суб'єктами адміністративно-правового забезпечення національної безпеки являються органи, створені згідно з чинними нормативними актами, які є складовою частиною державного апарату. Вони мають свою внутрішню структуру, територіальний обсяг діяльності та відповідальність, яку здійснюють через визначені методи, зокрема, спеціальні. Діють на основі права, наданого державою, з метою забезпечення національної безпеки в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах державного управління.

Акцентовано увагу, на тому, що адміністративно-правове забезпечення національної безпеки полягає у діяльності офіційних уповноважених суб'єктів, яка відбувається в рамках однієї загальної державної стратегії у сфері забезпечення національної безпеки. Ця діяльність спрямована на створення адміністративно-правової основи для забезпечення національної безпеки, установлення системи адміністративно-правових засобів (включаючи норми, правовідносини, індивідуальні рішення тощо), за допомогою яких здійснюється ефективний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, захисту та розвитку відповідно до потреб забезпечення національної безпеки країни. Основна мета полягає у створенні та підтримці відповідного рівня захищеності об'єктів безпеки держави від різних загроз та викликів.

Визначено, що результатом адміністративно-правового забезпечення національної безпеки є встановлення адміністративно-правових режимів в сфері забезпечення безпеки країни. Ці режими відображають унікальне поєднання правових інструментів, форм та методів діяльності органів безпеки та інших суб'єктів, які використовуються для забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правові засоби, національна безпека, правоохоронна діяльність, Служба безпеки України, державна політика.

The article examines subjects of administrative and legal support. It was emphasized that the main subjects of administrative and legal support of national security are the bodies created in accordance with the current normative acts, which are an integral part of the state apparatus. They have their own internal structure, territorial scope of activity and responsibility, which are carried out through defined methods, in particular, special ones. Act on the basis of the law granted by the state, with the aim of ensuring national security in the economic, social-cultural and administrative-political spheres of state administration.

Attention is focused on the fact that the administrative and legal provision of national security consists in the activity of official authorized subjects, which takes place within the framework of one general state strategy in the sphere of national security provision. This activity is aimed at creating an administrative-legal basis for ensuring national security, establishing a system of administrative-legal means (including norms, legal relations, individual decisions, etc.), with the help of which effective influence is exerted on social relations in order to regulate, protect and develop them in accordance with needs to ensure the country's national security. The main goal is to create and maintain an appropriate level of protection of state security facilities against various threats and challenges.

It was determined that the result of the administrative and legal provision of national security is the establishment of administrative and legal regimes in the field of ensuring the country's security. These regimes reflect a unique combination of legal instruments, forms and methods of activity of security agencies and other entities used to ensure national security.

Key words: administrative and legal support, administrative and legal means, national security, law enforcement activity, Security Service of Ukraine, state policy.

Постановка проблеми. Забезпечення національної безпеки є надзвичайно актуальним питанням в сучасному світі, оскільки безпека нації стає головним пріоритетом для багатьох країн у зв'язку зі зростанням загроз та викликів. Вона стосується співпраці між військовими, правоохоронними, розвідувальними, та іншими силовими структурами, а також управлінських, політичних та громадських організацій. Основні аспекти такої взаємодії включають обмін інформацією, координацію дій, спільне прийняття стратегічних рішень та розвиток спільних проектів та програм.

Загрози сучасності, такі як тероризм, кібератаки, гібридна війна, агресивна зовнішня політика деяких країн, торгівля зброєю та інші, вимагають від суб'єктів забезпечення національної безпеки постійної готовності та ефективної співпраці. Взаємодія між цими суб'єктами може також включати регіональні та міжнародні аспекти, так як багато з цих загроз не мають кордонів і можуть впливати на декілька країн одночасно.

Отже, вивчення та розвиток суб'єктів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки є ключовим

завданням для забезпечення стабільності та безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питання національної безпеки України неодноразово висвітлювалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, суб'єктів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки досліджували: М. Ануфрієв, В. Антонов, Ю. Бабков, С. Белай, О. Бодрук, О. Власюк, В. Кондратенко, М. Корнієнко, В. Ліпкан, О. Масензов, А. Михненко, А. Мосейко, С. Пономарьов, К. Тарасенко, В. Ткаченко та інші.

Мета статті полягає у визначенні суб'єктів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки, їх аналізі та взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 92 Конституції України основи національної безпеки України регламентує однойменний Закон від 19 червня 2003 року № 964. Він визначає головні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів та гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз

в усіх сферах життєдіяльності. У цьому документі визначено поняття національної безпеки [1].

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Правовою основою у сфері національної безпеки України є Конституція, закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інші нормативно-правові акти. Відповідно до закону Президент України розробляє і затверджує Стратегію національної безпеки України і Военну доктрину України, доктрини, концепції, стратегії і програми, якими визначаються цільові настанови та керівні принципи воєнного будівництва, а також напрями діяльності органів державної влади в конкретній галузі з метою своєчасного виявлення, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Стратегія національної безпеки України і Военна доктрина України є документами, обов'язковими для виконання, і основою для розроблення конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки [1].

Суб'єктом забезпечення національної безпеки є сектор безпеки і оборони України – система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [2].

Необхідно враховувати також і те, що категорія «суб'єкт забезпечення національної безпеки» охоплюється поняттям «суб'єкт національної безпеки». Щоб з'ясувати їх співвідношення, зазначимо, що залежно від обсягу й характеру компетенції, закріплених у правосуб'єктному законодавстві, уся сукупність суб'єктів національної безпеки умовно може бути поділена на:

- суб'єктів загальної компетенції, які здійснюють керівництво всіма чи більшістю напрямів забезпечення національної безпеки (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, суди загальної юрисдикції, Рада національної безпеки і оборони України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування);

- суб'єкти галузевої компетенції, які здійснюють керівництво окремими напрямами забезпечення національної безпеки (галузеві міністерства й інші галузеві центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, Збройні Сили України, Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України й інші військові формування, утворені відповідно до законів України);

- органи міжгалузевої компетенції, які здійснюють міжгалузеве регулювання, міжгалузеву координацію, контроль-наглядні функції (Генеральна прокуратура України, правоохоронні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями тощо) [3, с. 295].

Основними суб'єктами адміністративно-правового забезпечення національної безпеки в Україні є органи національної безпеки. Орган національної безпеки – це утворена згідно з нормативними та правовими актами в установленому порядку і в певній формі організація, яка, будучи частиною державного апарату, має свою структуру, територіальний масштаб діяльності, компетенцію, яку реалізує у встановлених формах і за допомогою певних методів, зокрема спеціальних, наділена правом за дорученням держави провадити діяльність, спрямовану на реалізацію найважливішої функції сучасної держави – забезпечення національної безпеки в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах державного управління [4, с. 30].

Адміністративно-правове забезпечення національної безпеки це діяльність уповноважених суб'єктів, що здійснюється у рамках єдиної державної політики у сфері забезпечення національної безпеки спрямовану на формування адміністративно-правової основи забезпечення національної безпеки, на закріплення у ній системи адміністративно-правових засобів (адміністративно-правових норм, правовідносин, індивідуальних розпоряджень та ін.), за допомогою яких досягається результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб забезпечення національної безпеки країни, створення та підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів безпеки держави [5].

Конкретним результатом адміністративно-правового забезпечення національної безпеки, в якому проявляється своєрідне поєднання правових засобів, форм і методів діяльності органів безпеки та інших суб'єктів забезпечення національної безпеки, що використовуються для забезпечення національної безпеки, є адміністративно-правові режими, що встановлюються в галузі забезпечення національної безпеки [6, с. 18].

Законодавчо визначений і вдосконалений інструментарій відповідних заходів забезпечив досить високу можливість вирішення ширшого переліку завдань за рахунок системи заходів, характерних, як правило, для умов надзвичайних правових режимів, здійснюваних у взаємодії суб'єктами сектору безпеки та оборони України. Система відповідних заходів, як вимога часу, покликана забезпечити адекватне реагування на сучасні прояви загроз національним інтересам держави.

Реалізація адміністративно-правового режиму суб'єктами адміністративно-правового забезпечення національної безпеки передбачає виконання ряду ключових завдань та заходів, спрямованих на забезпечення стабільності, безпеки та захисту інтересів країни. Основні аспекти реалізації цього режиму включають такі:

Розробка та впровадження правових актів: Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення національної безпеки виступають ініціаторами розробки та впровадження законів, нормативних актів та положень, які регулюють сферу національної безпеки.

Моніторинг та контроль за дотриманням законодавства: Суб'єкти здійснюють постійний моніторинг дотримання законодавства у сфері національної безпеки та забезпечують вжиття відповідних заходів у разі виявлення порушень.

Організація безпекових заходів та операцій: Це включає розробку та реалізацію планів заходів з попередження та протидії загрозам національній безпеці, проведення спеціальних операцій та заходів з врегулювання кризових ситуацій.

Координація та співпраця з іншими суб'єктами: Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення національної безпеки активно співпрацюють з іншими відомствами, установами та організаціями для забезпечення комплексного підходу та взаємодії у сфері безпеки.

Інформаційна робота та звітність: Суб'єкти забезпечення національної безпеки здійснюють роботу з інформаційного забезпечення громадськості щодо поточної ситуації в сфері безпеки та звітування про свою діяльність перед відповідними органами та громадськістю.

Розвиток та вдосконалення системи безпеки: Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення національної безпеки постійно працюють над розвитком та вдоскона-

ленням системи заходів безпеки, щоб ефективно відповісти на нові виклики та загрози.

Реалізація адміністративно-правового режиму відображає важливість взаємодії та координації різних суб'єктів у сфері національної безпеки з метою забезпечення стабільності та безпеки країни.

Висновок. Таким чином, суб'єкти адміністративно-правового забезпечення національної безпеки – це установи, органи та організації, які відповідають за забезпечення стабільності, безпеки та захисту інтересів країни в рамках їхніх повноважень та компетенції. Вони здійснюють ряд дій, спрямованих на запобігання загрозам та викликам для національної безпеки, реагування на них та забезпечення відповідної реагування та захисту.

Ці суб'єкти можуть включати військові установи, правоохоронні органи, розвідувальні служби, адміністративні органи, державні установи, а також інші організації, які мають відношення до національної безпеки. Вони працюють у відповідності до законодавства та нормативних актів, забезпечуючи ефективне функціонування системи безпеки країни.

Основні завдання суб'єктів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки включають розробку та впровадження стратегій та політик безпеки, організацію заходів з запобігання загрозам, виявлення та реагування на потенційні загрози, а також співпрацю з іншими суб'єктами національної безпеки на внутрішньому та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи національної безпеки URL: <https://bsm.com.ua/index.php/advanced-stuff/menedzhment/126-osnovy-natsionalnoi-bezpeky> (дата звернення: 20.03.2024)
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 No 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 15.03.2024)
3. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
4. Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії : навч. посіб. / В.В. Середа, М.В. Ковалів, С.С. Єсімов, М.П. Гурковський. Львів, 2015. 496 с.
5. Левківська В.М. Адміністративно-правове забезпечення національної безпеки. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 83–88. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1c9cc7eb-1578-4f53-9767-b2cfedcb7080/content>(дата звернення: 20.03.2024)
6. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 37 с.
7. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. Київ: НІСД, 2016. 528 с.